

4.1 สรุปผล

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวชาวกรุงเทพมหานครในครั้งนี้นำการวิเคราะห์เพื่อหาว่าปัจจัยที่จะเป็นตัวอธิบายถึงการวางแผนครอบครัวได้ดีที่สุดนั้นมีอะไรบ้าง โดยใช้วิธีวิเคราะห์ 2 วิธีด้วยกัน คือการวิเคราะห์ความถดถอย และการวิเคราะห์อิทธิพลจากผลการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีดังกล่าว สามารถสรุปผลที่สำคัญได้ดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ความถดถอย การวิเคราะห์โดยวิธีนี้ใช้ Stepwise Regression ในการคัดเลือกตัวแปรที่สำคัญที่จะมีผลต่อการวางแผนครอบครัว ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ มีผลต่อการวางแผนครอบครัวมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย เท่ากับ 0.18162 ซึ่งหมายความว่าผลกระทบต่อการวางแผนครอบครัวในทิศทางเดียวกัน นั่นคือถ้าครอบครัวใดมีจำนวนบุตรในปัจจุบันมากกว่าจำนวนบุตรในอุดมคติ ก็มีแนวโน้มที่จะวางแผนครอบครัว และครอบครัวใดมีจำนวนบุตรในปัจจุบันน้อยกว่าจำนวนบุตรในอุดมคติ ก็มีแนวโน้มที่จะไม่วางแผนครอบครัว
2. อายุของภรรยา มีผลต่อการวางแผนครอบครัวรองลงมา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ -0.01242 แสดงว่าอายุภรรยาผลกระทบต่อการวางแผนครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม นั่นคือการวางแผนครอบครัวจะลดลงในสตรีที่มีอายุมากขึ้น อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่มีอายุมาก ๆ นั้นคิดว่าตนเองอายุมากแล้วโอกาสที่จะมีบุตรน้อยลง จึงไม่จำเป็นต้องวางแผนครอบครัว และสตรีที่อายุมากโดยเฉพาะสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำทราบดีว่าอยากมีความคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวอาจจะมีน้อยกว่าสตรีที่อายุยังน้อย ซึ่งอาจทำให้ไม่เห็นความจำเป็นในการวางแผนครอบครัว
3. อายุแรกสมรสของภรรยา มีผลต่อการวางแผนครอบครัวรองลงมาจากอายุภรรยา คือมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ -.00965 แสดงว่าอายุแรกสมรสของภรรยาผลกระทบต่อการวางแผนครอบครัวในทิศทางตรงกันข้าม เช่นเดียวกับอายุของภรรยา นั่นคือ

สมัครที่สมัครตั้งแต่อาบุน้อยนิยมที่จะวางแผนครอบครัวมากกว่าสมัครที่สมัครเมื่ออาบุนาน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสมัครที่สมัครอาบุน้อย โอกาสที่จะมีบุตรมีมากกว่าสมัครที่สมัครเมื่ออาบุนานแล้วจึงมีการวางแผนครอบครัวไว้อ่อนจนกว่าจะถึงเวลาที่สมควรมีบุตร แต่สมัครที่สมัครเมื่ออาบุนานนั้นระยะเวลาที่จะมีบุตรได้น้อยกว่า ดังนั้นจึงไม่คิดที่จะวางแผนครอบครัว

4. ระดับการศึกษาของสามี มีผลต่อการวางแผนครอบครัวน้อยที่สุด ในจำนวนตัวแปรทั้ง 4 ตัว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ 0.00801 เท่านั้น ซึ่งแสดงว่าระดับการศึกษาของสามี มีผลกระทบต่อการวางแผนครอบครัวในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากระบบครอบครัวไทยยังยอมรับให้สามีเป็นผู้นำครอบครัว ดังนั้นระดับการศึกษาของสามีจึงมีผลต่อการวางแผนครอบครัว นั่นคือสามีที่มีระดับการศึกษาสูงย่อม มีความรู้ และความเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวประเภทนี้มีการวางแผนครอบครัวมากกว่า และจำนวนครอบครัวที่มีสมัครที่สามีมีความรู้ย่อมมักจะมีวางแผนครอบครัวน้อย หรือไม่วางแผนครอบครัวเลย

ตัวแปรทั้ง 4 ตัวที่ได้ออกมาแล้วข้างต้นนี้มีผลกระทบต่อการวางแผนครอบครัว โดยตรงเท่านั้น

ในการวิเคราะห์ความถดถอยครั้งนี้ ตัวแปรที่ไม่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัวมีดังนี้

1. จำนวนบุตรในอุดมคติ เนื่องจากประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ดังนั้นจำนวนบุตรในอุดมคติ ซึ่งเป็นจำนวนบุตรที่แต่ละครอบครัวต้องการจึงมักจะมากกว่าจำนวนบุตรที่แต่ละครอบครัวซึ่งมีฐานะยากจนมีอยู่จริง ทั้งนี้เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่บ่งชี้ทางอ้อมที่ทำให้ครอบครัวดังกล่าว ไม่สามารถมีบุตรตามจำนวนที่ต้องการได้ ดังนั้นจำนวนบุตรในอุดมคติไม่ได้เป็นตัวอธิบายถึงการวางแผนครอบครัว และผู้ที่ต้องการจำนวนบุตรในอุดมคติน้อยไม่จำเป็นว่าจะวางแผนครอบครัวเสมอไป ผู้ที่ต้องการจำนวนบุตรในอุดมคติน้อยก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่วางแผนครอบครัว จำนวนบุตรในอุดมคติจึงไม่สามารถอธิบายถึงการวางแผนครอบครัวได้โดยตรง

2. อาชีพและรายได้ของคู่สมัคร เนื่องจากอาชีพและรายได้ของคู่สมัครเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสถานะภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น ๆ ดังนั้นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงไม่มีปัญหาในเรื่องการวางแผนครอบครัวในแง่ของค่าใช้จ่ายที่จะใช้ในการเลี้ยงดูบุตร แต่ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีบางครอบครัวที่มาจากกาที่ทั้งสามีและภรรยามีการศึกษาสูง มักจะออกไปประกอบอาชีพทั้งสามีและภรรยา จึงไม่ต้องการจะมีบุตรมากเนื่องจากมีเวลาให้กับการเลี้ยงดูบุตรน้อย

เพราะถ้ามีบุตรมากแล้วจะไม่สามารถเลี้ยงดูให้บุตรได้รับความอบอุ่นอย่างทั่วถึง ดังนั้นครอบครัวประเภทนี้จึงมักจะมีการวางแผนครอบครัว ส่วนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ซึ่งส่วนใหญ่ มักจะมาจากสามีภรรยาที่มีการศึกษาน้อย สามีต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนภรรยาเป็นแม่บ้าน อยู่ที่บ้านและไม่ค่อยมีโอกาสได้ออกไปสังคมนอกบ้าน ครอบครัวประเภทนี้จึงมักขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนครอบครัวส่วนใหญ่จึงไม่ได้มีการวางแผนครอบครัว คงมีครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่คำนึงถึงการเลี้ยงดูบุตรว่า ถ้ามีบุตรมากอาจไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรให้ดีเท่าที่ควรได้ จึงไปรับบริการวางแผนครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันนี้การวางแผนครอบครัวได้ให้บริการวางแผนครอบครัวโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และมีการชักชวนให้คนมาวางแผนครอบครัวมากขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอาชีพและรายได้ของผู้สมัครไม่สามารถอธิบายถึงการวางแผนครอบครัว ได้โดยตรง

3. ระดับการศึกษาของภรรยา ระดับการศึกษาของภรรยาไม่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวโดยตรง เนื่องจากระบบครอบครัวไทยยังยอมรับให้สามีเป็นผู้นำครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของสามี ซึ่งในการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีเนื่องจากพบว่าการศึกษาของสามีมีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัว

4. คำสอน คำสอนไม่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัวในเขตกรุงเทพมหานคร อาจเนื่องมาจากประชากรในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีถึงร้อยละ 94.5 และมีผู้นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 1.8 และมีผู้นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 3.3 แต่คำสอนที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนครอบครัวคือคำสอนศาสนาคริสต์และคำสอนอิสลาม ดังนั้นคำสอนจึงไม่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัว

5. เชื้อชาติ เชื้อชาติไม่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัวของชาวกรุงเทพมหานคร เนื่องจาก ประชากรในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีเชื้อชาติไทย คือมีถึงร้อยละ 74.3 และมีเชื้อชาติจีน เพียงร้อยละ 21.7 เท่านั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วเชื้อชาติจีนจะมีอิทธิพลต่อการวางแผนครอบครัวมากกว่าเชื้อชาติไทย ดังนั้นเชื้อชาติจึงไม่มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัวของชาวกรุงเทพมหานคร

4.1.2 การวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์อิทธิพล การวิเคราะห์โดยวิธีนี้สามารถบอกปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวของชาวกรุงเทพมหานคร ทั้งทางตรงและทางอ้อม

สำหรับผลทางตรงที่ได้มี 4 ปัจจัยด้วยกัน คือ กวรวบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ อาภรรยา อายุแรกสมรสของภรรยา และระดับการศึกษาของสามี ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปรที่วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ความถดถอย

ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวมีดังนี้คือ

1. ระดับการศึกษาของภรรยา ตัวแปรตัวนี้ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวได้หลายทางด้วยกันคือ ส่งผลผ่านไปยังรายได้ของคู่สมรสต่อเดือน ไปยังจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน ไปยัง การมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ แล้วส่งผลต่อไปยังการวางแผนครอบครัว ลักษณะที่ส่งผลคล้ายกับลักษณะแรกแต่จากจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันแล้วก็ส่งผลไปยังจำนวนบุตรในอุดมคติ แล้วส่งผลไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ แล้วส่งผลไปยังการวางแผนครอบครัว ลักษณะที่สามคือจากระดับการศึกษาของภรรยาส่งผลไปยังอายุแรกสมรสของภรรยาไปยังจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน และส่งผลต่อไป เช่นเดียวกับลักษณะที่ 1 และ 2
2. รายได้ของคู่สมรสต่อเดือน ส่งผลไปยังการวางแผนครอบครัวทางอ้อมเช่นกัน โดยส่งผลไปใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่หนึ่ง คือส่งผลผ่านไปยังจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน ไปยังจำนวนบุตรในอุดมคติ ผ่านไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติไปยังการวางแผนครอบครัว ลักษณะที่สอง คือส่งผลไปยังจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันแล้วส่งผลไปที่การมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ และส่งผลไปยังการวางแผนครอบครัวเลย
3. อาชีพของภรรยาในกลุ่มที่ 2 (เสมียน ค้าขาย พนักงานบริการต่าง ๆ พนักงานต้อนรับ และประชาสัมพันธ์) ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวใน 2 ลักษณะเช่นกัน ลักษณะที่หนึ่ง คือส่งผลไปยังรายได้ของคู่สมรสต่อเดือน แล้วส่งผลไปยังจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน แล้วส่งผลไปยังจำนวนบุตรในอุดมคติ ไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ ไปยังการวางแผนครอบครัว ลักษณะที่สอง ส่งผลคล้ายกับลักษณะที่หนึ่ง เพียงแต่ไม่ส่งผลผ่านจำนวนบุตรในอุดมคติ แต่ส่งผลจากจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน ไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ แล้วส่งผลไปยังการวางแผนครอบครัวเลย
4. อาชีพภรรยาในกลุ่มที่ 4 (แม่บ้าน เกษตรกร) ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวเหมือนกับอาชีพภรรยาในกลุ่มที่ 2
5. อาชีพสามีในกลุ่มที่ 1 (ข้าราชการ อาจารย์ แพทย์ วิศวกร เกษัลกร นักเคมี เทคนิคการแพทย์ สถาปนิก นักธุรกิจ นักวิทยาศาสตร์) ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวเหมือนกับอาชีพภรรยาในกลุ่มที่ 2

6. จำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน ส่งผลทางอ้อมไปยังการวางแผนครอบครัวใน 2 ลักษณะคือ ลักษณะที่หนึ่ง ส่งผลผ่านจำนวนบุตรในอุดมคติ ไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกิน จากจำนวนบุตรในอุดมคติ ไปยังการวางแผนครอบครัว ลักษณะที่สอง ส่งผลผ่านไปยังการมีบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ ไปยังการวางแผนครอบครัวเลย

7. จำนวนบุตรในอุดมคติ ส่งผลทางอ้อมผ่านไปยังการวางแผนครอบครัว โดยผ่านกรรมบุตรในปัจจุบันที่ขาดหรือเกินจากจำนวนบุตรในอุดมคติ

สำหรับการวิเคราะห์ 2 วิธีนี้ การวิเคราะห์ที่อิทธิพลน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวของครอบครัวชาวกรุงเทพมหานครมากกว่าการวิเคราะห์ที่ความถดถอย เนื่องจากว่า การวิเคราะห์ที่อิทธิพลเป็นวิธีการที่ช่วยตีความหมายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ทำให้เข้าใจผลที่ได้จากการวิเคราะห์ที่ดีขึ้นมากกว่าการวิเคราะห์ที่ความถดถอย ซึ่งสามารถบอกถึงผลทางตรงของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม และบอกผลทางอ้อมของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามได้ด้วย ซึ่งการวิเคราะห์ที่ความถดถอยไม่สามารถบอกได้ จะบอกได้แต่ตัวแปรอิสระที่มีผลทางตรงต่อตัวแปรตามเท่านั้น และในการวิเคราะห์ครั้งนี้จะเห็นได้ว่าไม่สามารถนำเอาตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันมาร่วมวิเคราะห์ได้ในกรณีวิเคราะห์ที่ความถดถอย เพราะว่าตัวแปรตัวนี้มีความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรงต่อการวางแผนครอบครัว แต่ในการวิเคราะห์เส้นทางสามารถนำเข้ามาวิเคราะห์ได้เพราะว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบันมีผลทางอ้อมต่อการวางแผนครอบครัว ไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการวางแผนครอบครัว ซึ่งไม่ขัดกับสมมติฐานของการวิเคราะห์

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรที่นำมาพิจารณาในการวิจัย เป็นตัวแปรทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้นหากนักวิจัยอื่นเข้ามาพิจารณาด้วย เช่นปัจจัยทางด้านประเพณี วัฒนธรรม และจิตวิทยา และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ แหล่งที่จะให้ความรู้และบริการด้านการวางแผนครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคคลากร วัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายและความสะดวกต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้ประชากรยอมรับการวางแผนครอบครัวมากขึ้น จะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

4.2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวของชาวกรุงเทพมหานครในครั้งนี้อาจจะทำการวิจัยโดยใช้วิธีอื่น ๆ ในทางสถิติได้อีก เช่นการวิเคราะห์โดยใช้ Chi squares (χ^2) ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามหรือปัจจัยแต่ละตัว ว่าปัจจัยตัวไหนมีความสัมพันธ์กันอย่างมากมีนัยสำคัญทางสถิติกับการวางแผนครอบครัว และปัจจัยใด มีผลต่อการ

วางแผนครอบครัวมากน้อยกว่ากัน หรืออาจจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงจำแนก (Discriminant Analysis) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่ใช้การวางแผนครอบครัว และผู้ที่ไม่ใช่การวางแผนครอบครัว แล้วศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อแต่ละกลุ่มแยกกัน

4.2.3 จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนครอบครัวของชาวกรุงเทพมหานครใน ครั้งนี้แสดงว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับอายุของภรรยา อายุแรกสมรสของภรรยา และระดับการศึกษาของสามี มีผลต่อการวางแผนครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นปัจจัยเหล่านี้ น่าจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะ นำมาพิจารณาในการดำเนินโครงการวางแผนครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชน จากการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้จะเห็นได้ว่า อายุของภรรยาและอายุแรกสมรสของภรรยามีผลต่อการวางแผน ครอบครัวในทิศทางตรงกันข้ามนั่นคือ สตรีที่อายุมากจะวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่อายุน้อย และ สตรีที่สมรสเมื่ออายุมากจะวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อย ส่วนระดับการศึกษา ของสามีมีผลต่อการวางแผนครอบครัวในทิศทางเดียวกันคือ สามีที่มีระดับการศึกษาสูงนิยมให้ภรรยา วางแผนครอบครัวมากกว่าสามีที่มีระดับการศึกษาต่ำ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการ วางแผนครอบครัวมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการควรเน้นการโฆษณาในกลุ่มสตรีที่มี อายุน้อยและสามีมีระดับการศึกษาต่ำด้วย โดยให้ความรู้ด้านประชากรศาสตร์และการวางแผนครอบครัว ในสตรีที่มีอายุน้อยและสามีมีระดับการศึกษาต่ำเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนครอบครัว ซึ่งจะมีผลทำให้โครงการวางแผนครอบครัวสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย